

KI

PAILU

KYKY

Käyntiosoite:

Mikonkatu 8 A, 6. krs,
00100 Helsinki

Postiosoite:

PL 421, 00101 Helsinki

Puhelin:

09 131 521

Sähköposti:

sttk@sttk.fi

www.sttk.fi

HINTAA VAI LAATUA — MISTÄ KILPAILUKYKY MUODOSTUU?

Viime aikoina on käyty paljon keskustelua siitä, onko suomalainen tuotanto kilpailukykyistä suhteessa tärkeimpiin kilpailijamaihin. Mielenpitoita löytyy sen puolesta, että kilpailukyky on heikko, riittävä tai jopa hyvä.

Kaikki ovat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että Suomen taloudella on ongelmia. Niiden syistä on erilaisia näkemyksiä ja varsinkin toimista, joilla tilannetta korjataan paremmaksi. Suomen vienti ei vedä kunnolla, investoinnit ovat matalalla tasolla ja kulutuksen kasvu on hidasta. Työttömyys lisääntyy ja julkinen talous velkaantuu.

Suomen taloutta on kohdannut monta kansainvälisestä taloudesta tullutta ja omaan teolliseen rakenteeseen liittyvää shokkia, jotka ovat vaikuttaneet heikentävästi vientiin. Kansainvälisen talouden vetoavun puuttuminen tekee

Suomen talousongelmista hyvin haasteellisia ratkaista. Entisaikojen devalvaatiot eivät enää ole mahdollisia kustannuskilpailukyvyn lisäämiseksi euro-oloissa.

Onko viennin ongelmien taustalla vientituotteiden kallis hinta? Vai onko niin, että suomalaiset vientituotteet eivät ole riittävän houkuttelevia laadultaan tai muilta ominaisuuksiltaan, jotta ne menisivät kaupaksi? Vai ovatko itse tuotteet hyviä, mutta niitä ei osata markkinoida ja myydä riittävän hyvin? Tai voiko syynä olla se, että asiakasta ei saada sitoutumaan tuotteen pitkäaikaiseksi käyttäjäksi, koska tuotteen oheen ei ole tarjota palveluketjua, kuten huoltoa. Nämä ovat keskeisiä kysymyksiä, joita tulevaisuudessa joudutaan ratkomaan, kun Suomen kilpailukykyä koskevia päätöksiä tehdään yhteiskunnassa ja yrityksissä.

Tässä kirjasessa on avattu kilpailukykyyn liittyvää käsitteistöä ja pohdittu suomalaisen tuotannon kilpailukykyä.

Kilpailukyvyn mittaaminen on haasteellista, mutta tarpeellista

Kilpailukyky on laaja ja vaikea käsite ja sitä voidaan mitata monella eri mittarilla. Kilpailukyvyn mittaaminen on haasteellista, koska siihen vaikuttavia tekijöitä on paljon. Tällöin lopputulokseen vaikuttaa olennaisesti se, mitä asioita halutaan ottaa mukaan vertailuihin. Ratkaisevaa on myös se, mikä oletetaan niin sanotuksi normaaliksi tilanteeksi eli vertailun lähtökohdaksi valittava nollavuosi. Vertailuissa voidaan mitata myös eri asioita, kuten kilpailukyvyn kehitystä tai tasoa.

Laajasti ajateltuna talouden kilpailukyky voi koskea talouden kasvuedellytyksiä tai yritysten toimintaedellytysten tilaa. Suppeasti määriteltynä kilpailukykyä voidaan tarkastella talouden ulkoisen tasapainon kautta, jolloin vaihtotaseen etumerkki kertoo kilpailukyvyn tilan.

Hinta- tai kustannuskilpailukyvyn tilaa on perinteisesti arvioitu suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla. Tällöin on verrattu joko teollisuuden tai koko kansantalouden tasolla sitä, mitkä ovat yhden tuotetun yksikön työvoimakustannukset verrattuna keskeisiin kilpailijamaihin. Yksikkötyökustannusten vertailu on voitu tehdä myös vaihtosuhteella korjattuna, jolloin kyseessä ovat reaaliset yksikkötyökustannukset eli niin sanottu laatukorjattu kustannuskilpailukyky. Hintakilpailukyvyn kehitykseen vaikuttavat tuottavuuden, työvoimakustannusten ja valuuttakurssien muutokset.

Reaalisella tai laatukilpailukyvyllä tarkoitetaan tuotteen laatua ja erilaisia ylivoimatekijöitä, joita kilpailijoilla ei ole. Tuotteiden ylivoimatekijät voivat koostua tuotteen kokonaispalvelusta, johon kuuluu itse tuotteen toimittamisen lisäksi sen asennus ja huolto. Tuotteiden ylivoimaisuustekijöiden aikaansaaminen edellyttää usein tuotekehitys- ja tutkimustyötä. Kilpailukykyä parantaa myös tehokas myynti ja markkinointi. Kansantalouden tasolla reaalista kilpailukykyä luo useiden yritysten, tutkimuslaitosten, julkisen vallan ja kuluttajien kokonaisuus, joka mahdollistaa ja myös pakottaa yritykset kehittämään toimintaansa ja tuotteitaan.

Kansainväliset tutkimuslaitokset tekevät vertailuja kansantalouksien kilpailukyvyistä (IMD, International Institute for Management Development ja WEF, World Economic Forum). Näistä WEF:n tekemä vertailu mittaa talouden

pitkän aikavälin kasvukilpailukykyä eli mitkä edellytykset taloudella on kasvaa tulevaisuudessa. IMD:n tekemä vertailu koskee talouden nykyisiä ja lähitulevaisuuden kasvunäkymiä. Suomen sijoitus on heikentynyt jo muutama vuoden ajan IMD:n sekä myös viimeisimmässä WEF:n vertailussa. Suomi sijoittuu kuitenkin edelleen 8–20 kilpailukykyisimmän maan joukkoon maailmassa.

Suomen kilpailukyvyn tilasta voi päätyä erilaisiin tulkintoihin riippuen siitä, mitä tekijöitä mittariin valitaan ja tarkastellaanko kilpailukyvyn tasoa vai kehitystä ja mitä pidetään normaalina tilana.

Kilpailukyvyn mittaamiseen liittyvistä haasteista huolimatta on tärkeää mitata kilpailukyvyn kehittymistä erilaisilla mittareilla. Tällöin saadaan edes jonkinlainen kuva siitä, onko kilpailukyky riittävä ja onko sitä tarve parantaa.

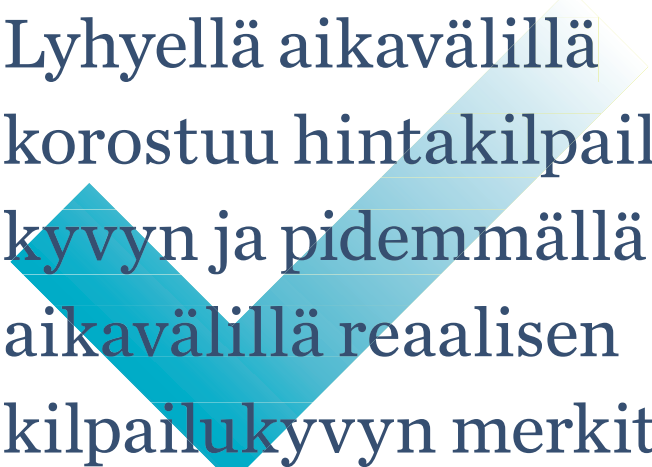
Reaalisen- vai hintakilpailukyvyn heikkous?

Mistä Suomen viennin ongelmat johtuvat? Ovatko Suomen vientituotteet riittävän hyviä ja laadukkaita, jotta ne menisivät paremmin kaupaksi? Vai ovatko ne vain liian kalliita? Vai tehdäänkö Suomessa peräti vääränlaisia tuotteita, joille ei ole millään hinnalla kysyntää?

Tähän ei ole olemassa helppoa vastausta, mutta kysymys on oleellinen. Jos viennin ongelmat johtuvat liian kalliista hinnoista, hintakilpailukykyä on parannettava. Jos taas vienti ei vedä tuotteiden heikon laadun tai muiden kuin hinta-

tekijöiden vuoksi, reaalista, laatuun perustuvaa kilpailukykyä on parannettava. Lyhyellä aikavälillä korostuu hintakilpailukyvyyn ja pidemmällä aikavälillä reaalisen kilpailukyvyyn merkitys.

Huomattava osa viennin ongelmista johtuu kuitenkin ulkoisista tekijöistä, kuten vientimarkkinoiden heikkoudesta Euroopassa ja Venäjän talouden taantumasta. Viennin heikko kehitys on myös osaltaan ICT- ja metsäsektorin ongelmista johtuvaa teollisen rakennemuutoksen seurausta. Näihin ulkopuolisiin tekijöihin ei voida juurikaan vaikuttaa. On kuitenkin tärkeää hakea ja löytää korvaavia vientimarkkinoita menetettyjen tilalle.

Lyhyellä aikavälillä
korostuu hintakilpailu-
kyvyyn ja pidemmällä
aikavälillä reaalisen
kilpailukyvyyn merkitys

Suomen talouden yksikkötyökustannukset ovat viime vuosina nousseet kilpailijamaita enemmän pääosin heikon tuottavuuskehityksen vuoksi. Tähän on ollut syynä korkean tuottavuuden alojen supistuminen (ICT, metsäteollisuus) ja heikko kysyntätilanne Euroopassa ja Venäjällä.

Suomalaisten vientituotteiden hinnat ovat laskeneet suhteessa tuontihintoihin

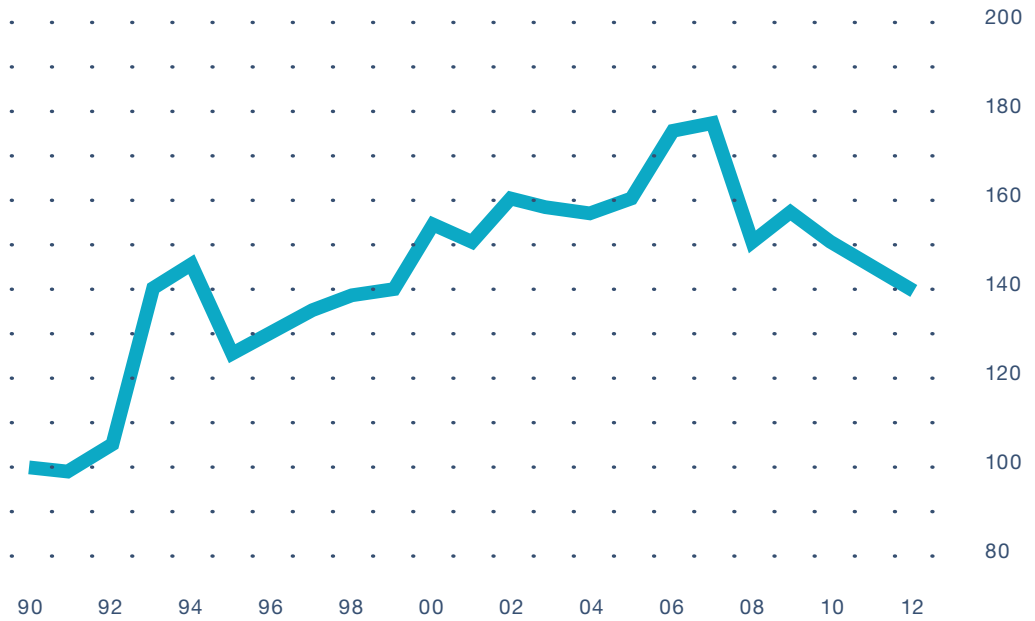
Yksikkötyökustannukset ovat nousseet finanssikriisin jälkeen Suomessa kilpailijamaita nopeammin aivan paria viime vuotta lukuun ottamatta. Tästä huolimatta suomalaisen tuotannon hinta- tai kustannuskilpailukyky ei ole yksikkötyökustannuksilla mitattuna heikko.[\[Kuvio 1\]](#) 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun erinomainen hintakilpailukyky on kylläkin poistunut. Tästä osoituksena on ollut myös vaihtotaseessa olleen suuren ylijäämän purkautuminen.[\[Kuvio 2\]](#)

Vaihtosuhteella korjattu niin sanottu laatukorjattu kustannuskilpailukyky on heikentynyt enemmän kuin pelkästään nimellisiin yksikkötyökustannuksiin perustuva hintakilpailukyky. Suomalaisten vientituotteiden hinnat ovat siis laskeneet suhteessa tuontihintoihin.

Kuvio 1

Tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset suhteessa 15 tärkeimpään kilpailijamaahan (1990 = 100)

Lähde: Tukuseto 2015

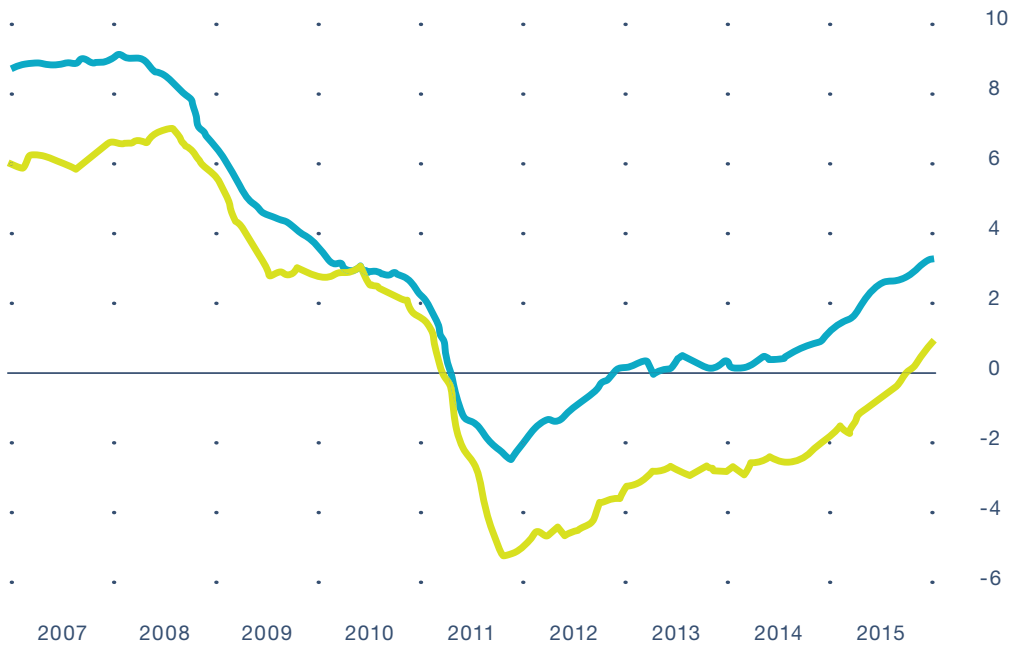

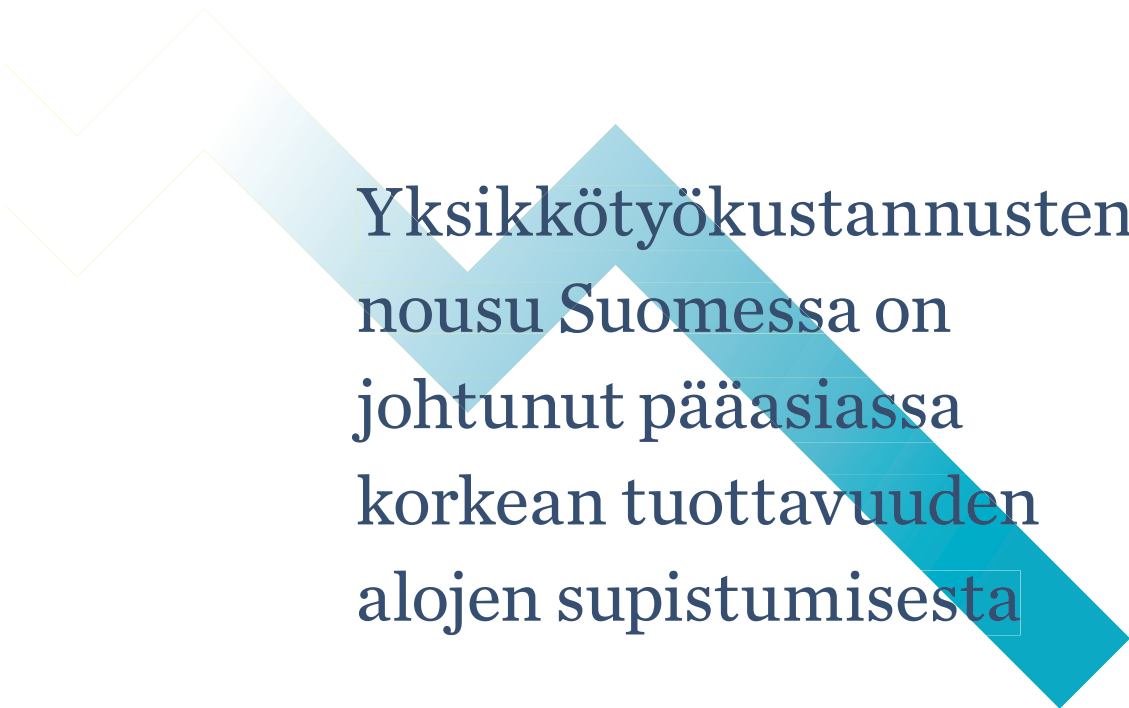
Kuvio 2

Kauppa- ja vaihtotase (Mrd. €/vuosi)

● Kauppatase
● Vaihtotase

Lähde: Tilastokeskus

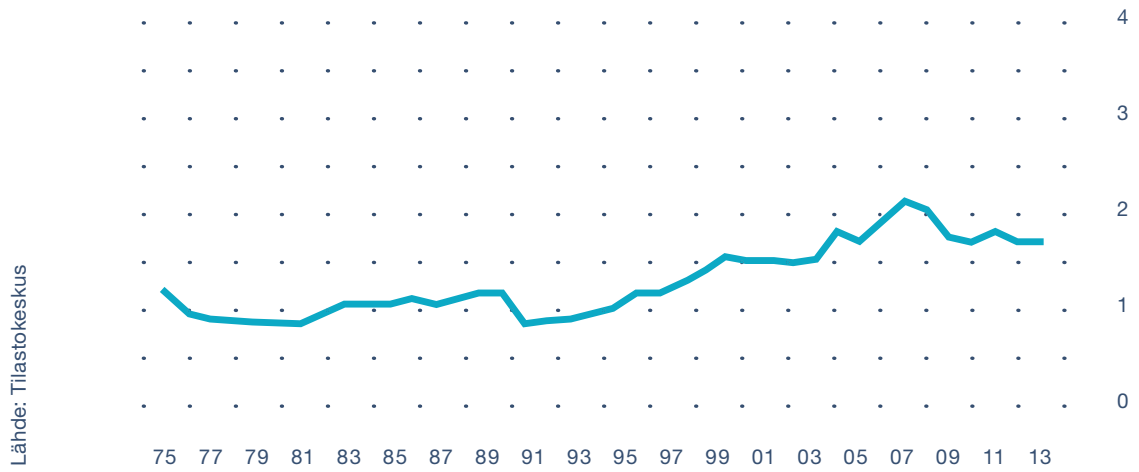
Yksikkötyökustannusten nousu Suomessa on johtunut pääasiassa korkean tuottavuuden alojen supistumisesta

Suomen viennin rakenne on yksipuolisempi kuin tärkeimpien kilpailijamaiden. Vienti on suurimmaksi osaksi investointitavaroita, välituotteita ja raaka-aineita, joiden kysyntä on ollut viime vuosina heikkoa Euroopan markkinoilla. Kulutustavaroiden osuus viennistä on vain noin kymmenesosa. Euroopassa kulutustavaroille olisi tällä hetkellä kysyntää, mutta Suomella on vain vähän tarjontaa.

Suomen viennin kilohinta on alle kaksi euroa ja se on alentunut viime vuosina ICT-sektorin viennin supistumisen myötä. Korkean teknologian tuotteiden vienti on vain 4 prosenttia koko viennistä, kun se parhaimmillaan oli 12 prosenttia 2000-luvun alussa.[\[Kuviot 3 ja 4\]](#) Nämä tekijät osoittavat reaalisessa kilpailukyvyssä olevat heikkoudet. Suomessa tehdään keskimäärin melko matalan jalostusarvon tuotteita, joiden hinnat vaihtelevat maailmanmarkkinoilla suhdanteiden mukaan ja ovat alttiita hintojen laskulle pitkällä aikavälillä.

Kuvio 3

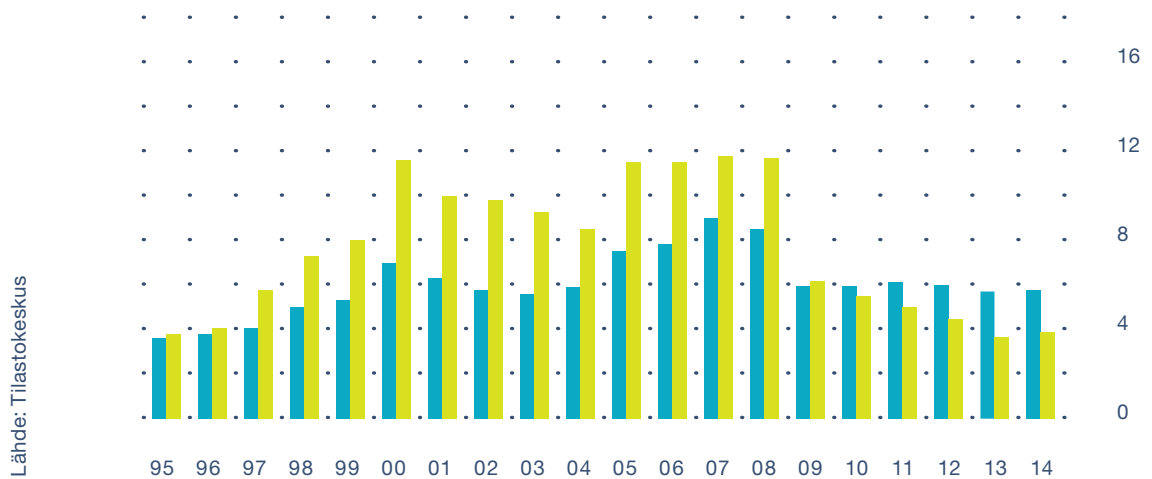
Viennin kilohinta (€ / vuosi)

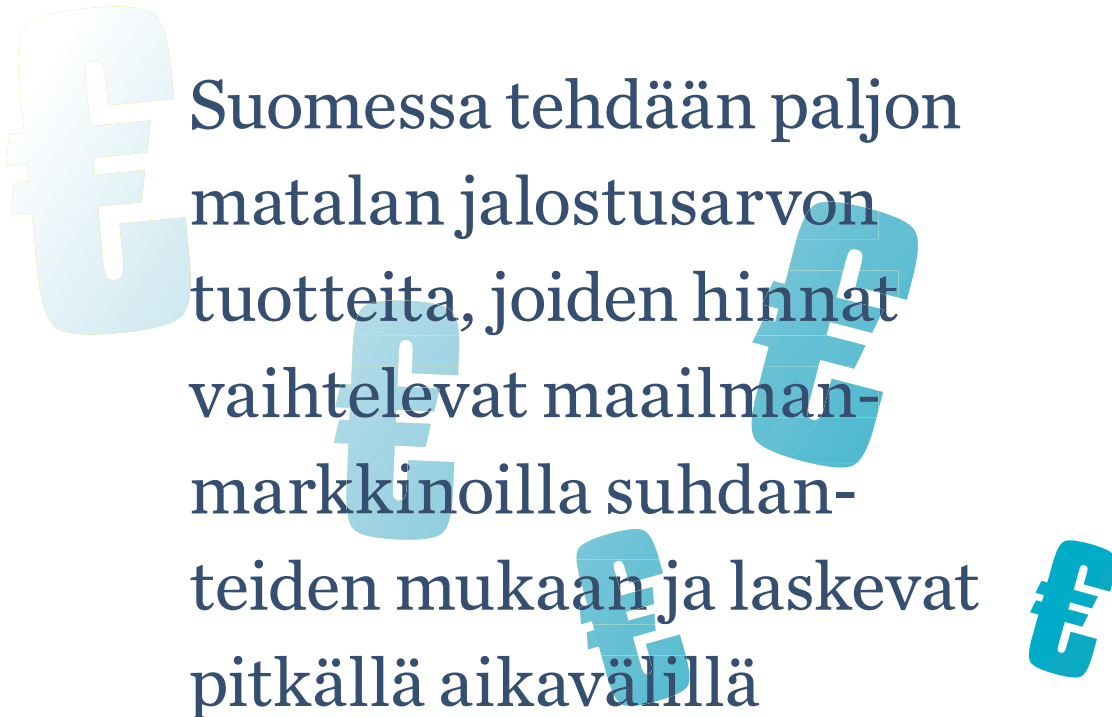

Kuvio 4

Korkean teknologian tuonti ja vienti (Mrd. €/vuosi)

● Tuonti
● Vienti

Suomessa tehdään paljon matalan jalostusarvon tuotteita, joiden hinnat vaihtelevat maailmanmarkkinoilla suhdanteiden mukaan ja laskevat pitkällä aikavälillä

Suomeen on investoitu viime vuosina vähän. Suomalaiset yritykset ovat sen sijaan investoineet ulkomaille jo 1990-luvulta lähtien. Hyvistä ideoista ja investointikohteista kotimaassa on ollut pulaa. Yritykset ovat jakaneet mieluummin tuloksiaan osinkoina ulos kuin investoineet Suomeen. Tuotantorakenteen uudistaminen tarvitsisi kuitenkin kipeästi investointeja uuteen tuotantoon, jotta tuottavuuden kehitys vauhdittuisi.

Monissa suomalaisissa yrityksissä osataan kuitenkin innovoida sekä kehittää teknisesti huippulaatuisia ja innovatiivisia tuotteita, mutta eri selvitysten mukaan niiden kaupallistamisessa on haasteita (muun muassa Deloitte). Tuotteiden brändäämisessä ja asiakkaiden sitouttamisessa on myös puutteita. Vaikka itse tuote olisi hyvä, siitä ei aina saada parasta mahdollista hintaa.

Yritysten yhteistyön kehittämisessä on parannettavaa. Suomalaiset yritykset eivät myöskään ole kovin hyviä ennakoimaan kansainvälisiä trendejä ja asiakkaiden käyttäytymistä, joilla kysynnän muutoksiin voitaisiin reagoida nopeammin. Tulevaisuudessa yritysten tuottama lisäarvo syntyy yhä enemmän aineettomasta pääomasta – siis muusta kuin varsinaisesta tuotannosta. Suomalaisten yritysten tulisi kyetä kaappaamaan arvoketjun suurinta lisäarvoa tuottavat osat itselleen kansainvälisessä työ- jaossa. Suomessa ei voida kilpailla halvoilla työvoimakustannuksilla, vaan korkeatasoisella osaamisella.

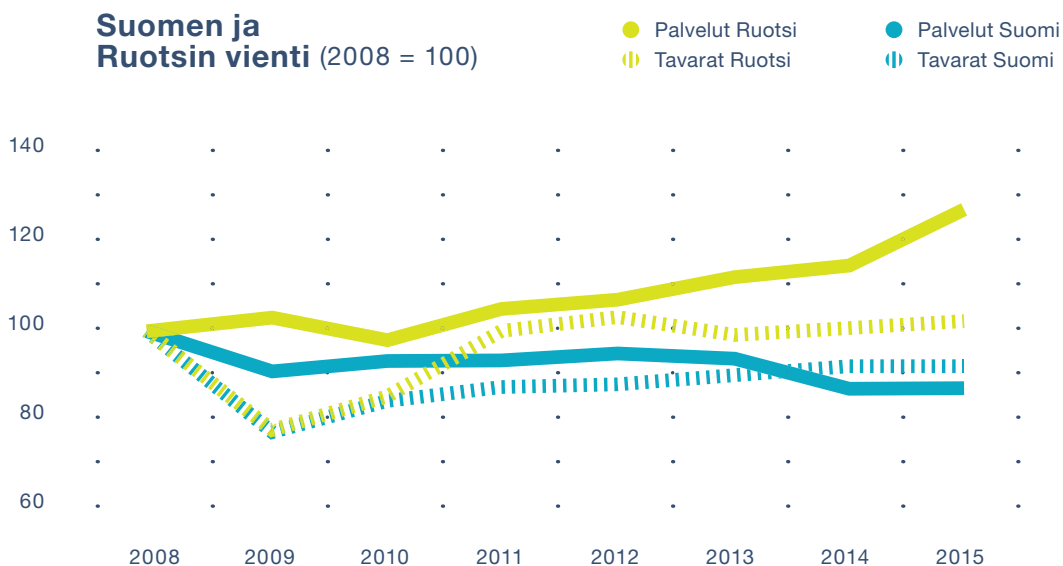
Suomen viennin ongelmat johtuvat enemmän reaalisena kuin hintakilpailukyvyn puutteista. Lyhyellä aikavälillä ei kuitenkaan ole kovin paljon tehtävissä viennin rakenteen monipuolistamiseksi ja uusien korkean jalostusarvon tuotteiden aikaansaamiseksi. Korkean jalostusarvon tuotteet ovat kuitenkin välttämättömiä pitkällä aikavälillä talouskasvun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Suomen viennin
ongelmat johtuvat
enemmän reaalisena
kuin hintakilpailu-
kyvyn puutteista

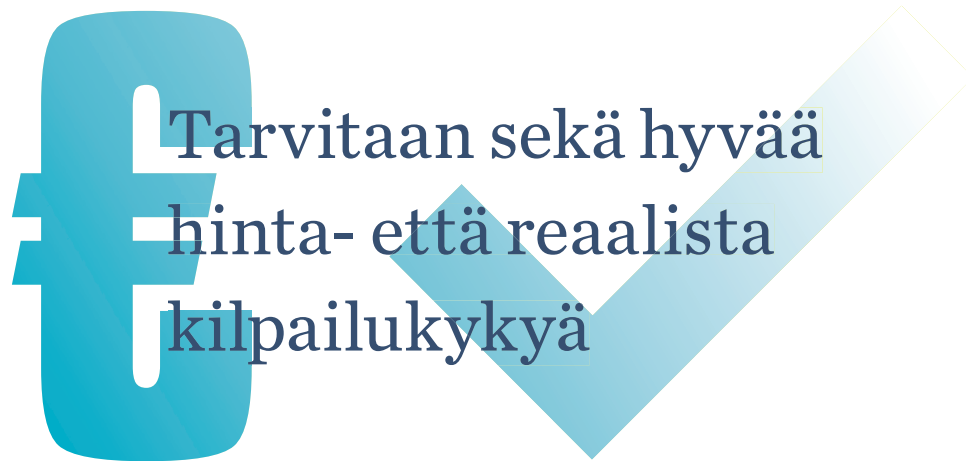
Suomalaisilla tuotteilla tulisi olla sellainen laatu ja erilaisia ylivoimatekijöitä, joita kilpailijoilla ei ole. Nämä ylivoimatekijät voivat koostua tuotteen kokonaispalvelusta, johon kuuluu itse tuotteen toimittamisen lisäksi sen asennus ja huolto. Myös tehokas myynti- ja markkinointi sekä tutkimus- ja kehittämispanostukset lisäävät reaalista kilpailukykyä. Hyviä esimerkkejä menestyneistä yrityksistä löytyy Suomestakin useita, mutta nämä reaalisen kilpailukyvyn vahvuuteen perustuvat kilpailutekijät tulisi saada leviämään laajasti yrityskenttään. Myös Suomen palveluiden vienti tulisi saada kasvuun. Suomen palveluiden vienti ei ole kasvanut viime vuosina lainkaan, vaikka esimerkiksi Ruotsin vientimenestys on tullut juuri palveluiden viennistä. [Kuvio 5]

Kuvio 5

Tarvitaan sekä hyvää hinta- että reaalista kilpailukykyä

Jos pyritään vain hyvään hintakilpailukykyyn, tehdään Suomesta pitkällä aikavälillä matalan elintason halpa-tuotantomaa. Mikäli kiinnitetään huomiota vain reaaliseen kilpailukykyyn, muulla kuin korkean osaamistason työvoimalla on vaikeuksia työllistyä. Suomessa tarvitaan siis sekä hyvää hinta- että reaalista kilpailukykyä.

Suomen hintakilpailukyky paranee keskeisiin kilpailijamaihin nähden maltillisten palkkaratkaisujen avulla. Sen sijaan tuottavuuden parantaminen tapahtuu yrityksissä – yhteiskuntapolitiikan keinot parantaa tuottavuutta ovat rajalliset. Investoinnit ovat tuottavuuskasvun aikaansaamisessa tärkeitä. Talouden rakennemuutos jatkuu ja osaltaan uudistaa tuotantorakennetta luovan tuhon kautta, jolloin myös tuottavuuden kasvu kiihtyy. Digitalisaation mahdollisuudet ovat huomattavat tuottavuuden lisäämisessä. Myös kilpailun lisääminen kotimaisilla hyödyke-markkinoilla nopeuttaa tuottavuuden kehitystä.

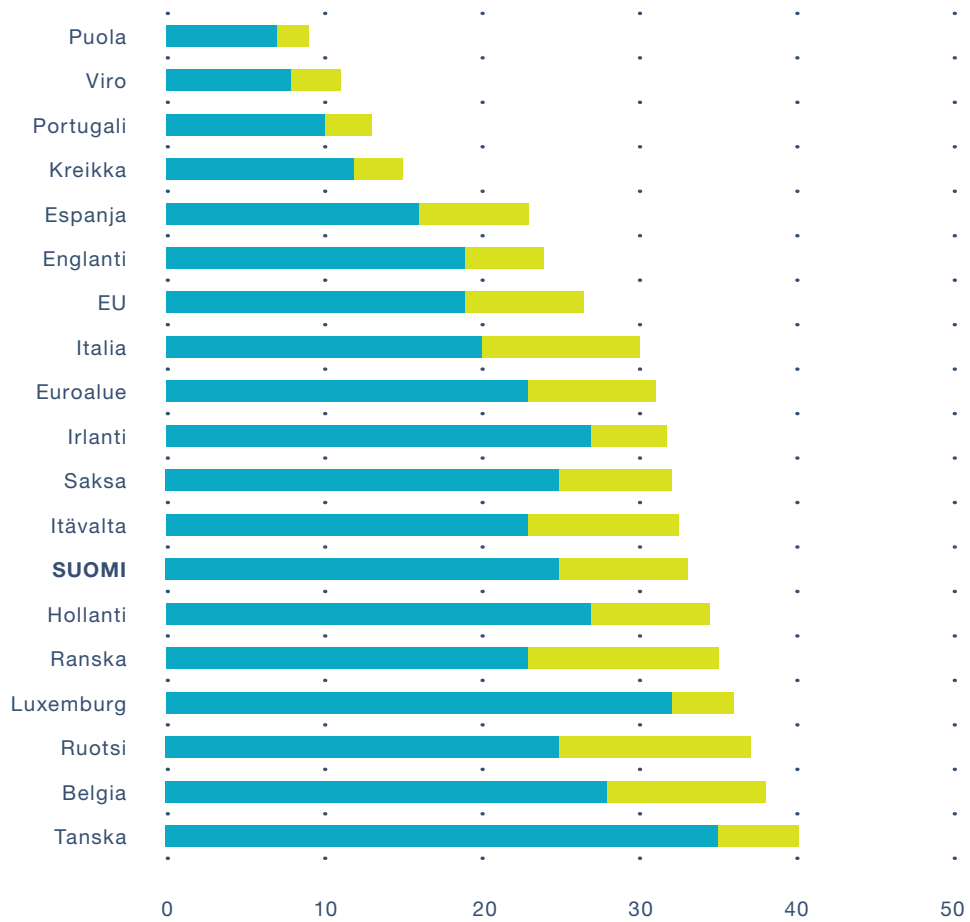
STTK haluaa, että Suomessa

- Kehitetään reaalista, laatuun perustuvaa kilpailukykyä.
- Hintakilpailukyvyn vahvistamiseksi yrityksiä kannustetaan toimimaan tuottavuuden parantamiseksi kestäväällä tavalla.
- Hintakilpailukyvyn varmistamiseksi jatketaan maltillista palkankorotuslinjaa.
- Tuotteiden jalostusarvoa pyritään nostamaan, jotta vältytään vain hinnalla kilpailemiselta ja kustannusten jatkuvalta karsimiselta.
- Palveluiden vientiä kehitetään.
- Kilpailua kotimaisilla hyödyke-markkinoilla lisätään, mikä parantaa tuottavuuden kehitystä.

- Digitalisaation mahdollisuuksia hyödynnetään tuottavuuden lisäämiseksi.
- Julkisia t&k-panostuksia lisätään ja niiden tehokkuutta parannetaan.
- Koulutuksesta ei enää leikata, vaan päinvastoin pyritään lisäämään koulutuspanostuksia.
- Työpaikoilla kehitetään työelämää yhdessä henkilöstön kanssa.
- Kasvatetaan infrastruktuuri-investointeja kilpailukyvyn ja tuotantopotentiaalin lisäämiseksi.

Työtunnin hinta 2014 (€/tunti)

- Palkka
- Sivukulut

STTK:N JÄSENLIITOT

Ammattiliitto Nousu ry
www.nousu.org

Ammattiliitto Pro
www.proliitto.fi

Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO
www.erto.fi

Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty
www.jytyliitto.fi

Kirkon alat
www.kirkonalat.fi

Liiketalouden Liitto LTA
www.liiketaloudenliitto.fi

Meijerialan ammattilaiset MVL
www.mvl.fi

METO — Metsäalan Asiantuntijat
www.meto-ry.fi

Palkansaajajärjestö Pardia
www.pardia.fi

Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit RIA
www.ria.fi

Suomen Erityisteknisten Liitto SETELI
www.seteli.fi

Suomen Konepäällystöliitto SKL
www.konepaallystoliitto.fi

Suomen Laivanpäällystöliitto SLPL
www.seacommand.fi

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer
www.superliitto.fi

Suomen Palomiesliitto SPAL
www.palomiesliitto.fi

Tehy
www.tehy.fi

Vakuutusväen Liitto VvI
www.vvl.fi

TOIMIHENKILÖKESKUSJÄRJESTÖ

www.sttk.fi